

KARDOSNÉ KOVÁCS ESZTER

Győri és bécsi hallgatók közös munkája, tapasztalatcseréje egy EdTWIN alprogram keretében

A Nyugat-magyarországi Egyetem Apáczai Csere János Karán több éve működő EdTWIN projekt fontos célkitűzései közé tartozik a szomszédos országok és azok iskoláinak megismerése, a velük való kapcsolattartás kialakítása és fenntartása. A projekt CentroSCHOOLING programjának keretében nyílt lehetőség arra, hogy gyógypedagógus hallgatókkal és egy oktatóval bécsi, majd győri gyógypedagógiai intézményeket, iskolákat és az ott zajló gyógypedagógiai munkát, módszereket vizsgálhassuk meg. A két ország oktatási rendszerének megismerése mellett hangsúlyos szerepet kapott a hallgatók német nyelvismerete, annak alkalmazása szakmai és szakmán kívüli körökben. A kar hallgatói több témakörben német nyelvű részletes és átfogó szakmai anyagot készítettek. Ez az anyag szolgáltatta az alapot a közös munkához Bécsben, majd Győrben.

A Nyugat-magyarországi Egyetemen 2009-től működő EdTWIN (*Education Twinning for European Citizenship/ Ikerkapcsolatok az oktatásban az európai polgárért*) projekt keretében számos lehetőség kínálkozott arra, hogy az Apáczai Kar hallgatói és oktatói képzési kooperációban vegyenek részt egy szomszédos ország felsőoktatási intézményével.

A továbbiakban egy osztrák–magyar, gyógypedagógiai szakterületen végzett közös munkakapcsolat eredményeit mutatjuk be. Először általában az EdTWIN projekt célkitűzéseiről lesz szó, majd a konkrét kooperáció alapjairól és feltételeiről. Ezt követi az együttműködés formájának bemutatása, a bécsi és győri tapasztalatok összegzése, az eredmények bemutatása és a projekt jövőképe.

Az EdTWIN projekt célkitűzései

„ A tanulókat, a tanító és turizmus szakos és más szakos hallgatókat, a tanárokat és oktatókat speciális módon kell felkészíteni, hogy bizonyos készségeket és kompetenciákat elsajátítsanak, és ezeket továbbadják, annak érdekében, hogy a Centrope Régióban élők számára könnyebb legyen az együttélés és a határon túli foglalkoztatottság, valamint a munkaszerzés. A projekt megvalósítása során kell mélyíteni és fejleszteni szükséges a kommunikációs kompetenciát, a tudáskompetenciát, a stratégiai kompetenciát, a szociális kompetenciát, és az interkulturális kompetenciát” (www.edtwin.eu. 2011.01.12.).

A projekt CentroVOC programcsomagja keretein belül került sor a szakképzés területén létrejövő együttműködések kialakítására, fenntartására. Ezáltal tanulók,

hallgatók, tanárok és oktatók hospitálása, tapasztalatcsereje zajlott az alap- és szakképzés területén.

A tapasztalatcsere egy konkrét megvalósulásaként jött létre képzési kooperáció a Nyugat-magyarországi Egyetem Apáczai Csere János Kar Gyógypedagógia Intézeti Tanszék és a bécsi Kirchliche Pädagogische Hochschule között, melynek értelmében győri hallgatók bécsi gyógypedagógiai intézményekben hospitáltak 2011 januárjában (2011. január 17-22.), majd a bécsi gyógypedagógus hallgatók hospitáltak győri és Győr környéki gyógypedagógiai intézményekben (2011. január 31 – február 05).

A közös tapasztalatcsere: az alapok

A gyógypedagógus hallgatók pályázat útján kerültek a programba; a feltétel az alapszintű német nyelvtudás megléte, valamint egy motivációs levél megírása volt.

A kurzus két fő részből állt: egyrészt a minden héten történő, többnyire magyar nyelvű szemináriumokon munkacsoportokban történt a megjelölt témakörök (matematikatanítás, integráció, speciális szakképzés) előzetes feldolgozása, ezzel párhuzamosan előkészítették a későbbi győri projekthét kísérő programjait, illetve a hospitálások színhelyéül szolgáló intézmények bemutatását. A kurzus másik fő részét pedig a bécsi és győri projekthéten a bécsi oktatókkal és hallgatókkal közösen megvalósuló összehasonlító elemzés és hospitálások képezték. Ez utóbbi közös tevékenységek munkanyelve főként a német volt, bár a csoportmunkák során előfordult, hogy a két ország hallgatói angolul is kommunikáltak egymással (*EDTWIN Projekterv*, 2010).

Az együttműködés tartalma, formája

Az együttműködés formáját mindkét képzőintézményben a tantervi háló részeként megvalósuló, a hallgatók munkáját kredittel is elismerő kurzus képezte: 2010/2011 őszi szemeszterében 2 tömbösített tanítási héten történt az oktatás, a két főiskola egyikén. Az osztrák hallgatók a kurzust az 5. szemeszter választható kurzusaként, 3 kreditet tárgyként teljesíthették.

A győri hallgatók a képzés 3. és 5. szemeszterében pályázat útján kerülhettek a programba, melyet választható kurzusként 2 kreditért végeztek. A győri hallgatók a félév során heti 2 óra időkeretben készültek fel a projekthetekre.

A programban a KPH Wien/Krems főiskolából 14 fő gyógypedagógus-hallgató és 3 oktató vett részt; a program felelőse Thomas Schrei gyógypedagógus tanár volt.

A NYME AK részéről 21 fő gyógypedagógus-hallgató és 3 oktató vett részt a kurzuson; a program felelőse Csupor Zsolt Jánosné gyógypedagógus volt.

A közös kurzus témakörei a következők voltak:

- a gyógypedagógiai ellátás megvalósulása a két városban; a szegregáció, integráció és inklúzió kérdésköre;
- a tanulásban akadályozott gyermekek matematikatanítása;

- a speciális szakképzés mint a társadalmi integráció eszköze.

Tapasztalatok

Bécsi tapasztalatok

Az általunk ismert iskolarendszer helyett Bécsben egy teljesen más felépítésű rendszerrel találkoztak a hallgatók, így a kint használt kifejezéseket is nehéz volt lefordítani, pontosabban értelmezni. A tapasztalatok azt mutatták, hogy egy-egy kifejezés szó szerinti fordítása teljesen másféle ellátást jelentett a két országban (pl. a *Hauptschule* szó szerinti fordításban főiskolát jelent, ezzel szemben a nálunk „felső tagozat” évfolyamai számára működtetett intézményt jelöli). A sikeres együttműködéshez szükség volt egy magyar- német szakszótárra is. Ezért a munkacsoport közösen készített egy szakszótárt, amely segítette a szakmai nyelv elsajátítását.

A hallgatók Bécsben és Győrben is mikrocsoportokban dolgoztak, ami azt jelentette, hogy egyszerre 3–4 fő hospitált egy adott osztályban, majd tapasztalataikat egymással egyeztették a nap végén.

Az egyes csoportok különböző órátípusokat látogattak: az első csoport a matematikatanítás módszereinek összefoglalását végezte. A csoport tagjai a tanulásban akadályozott tanulók 1–10. évfolyamán típusfeladatokat gyűjtöttek össze, így mutatva be az évfolyamokon elsajátítandó témaköröket, követelményeket, módszertani lépéseket. A bécsi gyakorlat során a hallgatók megismertek több olyan módszerrel és eszközzel, melyeket eddig nem ismertek, vagy nálunk kevésbé elterjedtek.

Az integráció témakörét feldolgozó másik csoport a különleges pedagógiai bánásmódot igénylő gyermekek körét, valamint az őket megillető többletszolgáltatásokat mutatta be. Az integrációval kapcsolatos módszertani ismereteket, tapasztalatokat a hallgatók személyesen megtapasztalhatták a hospitálások során Bécsben és Győrújbaráton. Érdekes volt a fiatal kollégák számára, hogy játék, zene és mozgás milyen nagy szerepet játszik az értelmileg akadályozott kisiskolásoknál a különböző tanulási folyamatokban (adott esetben új szavak, kifejezések elsajátításakor). Érdekes tapasztalatnak számít, hogy az integráció szervezeti keretein belül a nálunk kezdeti szakaszban lévő kéttanáros modell Bécsben már gazdag hagyománnyal és módszertani kultúrával rendelkezik, sőt a legelterjedtebb megsegítési módnak számít az együttnevelésben. Bécsben az integrált oktatás korábban megvalósult, mint hazánkban, így gazdagabb tapasztalatbázissal rendelkezik (Vargáné, 2006: 10–17). A tapasztalatgyűjtésre a projekt keretein belül a következő gyógypedagógiai iskolatípusokban került sor:

(1) „Sonderschule”, azaz gyógypedagógiai iskolatípus.

Bécsben kilenc *Sonderschule* működik, melyekben különböző típusú, eltérő fogyatékos tanulókkal foglalkoznak: többek között értelmi fogyatékosokkal, testi hátrányokkal küzdő, illetve magatartászavaros gyerekekkel (Kardosné, 2011a: 23). A projekt keretein belül a győri hallgatók az Anastasius Grüngasse iskolában hospitáltak; itt 11 osztály (ebből 4 autista)

található, valamint 23 oktató. Az osztályok heti programja a következő szerint alakul: hétfőn, kedden, csütörtökön foglalkozásokon vesznek részt képességek szerinti csoportokban. A szerda különleges nap, amikor a kézügyességüket kihasználva kreatív napot tartanak, és érdekes tárgyakat készítenek fából, papírból és gyurmából. Pénteken mindenki a saját osztályában dolgozik. Ausztriában a törvény szerint legfeljebb 13 diák járhat egy ilyen típusú osztályba (i. m. 26).

(2) Az integráló iskola.

Az osztrák törvények szerint legfeljebb 21 diák tanulhat, valamint 2, akár 3 tanár dolgozhat együtt egy osztályban. A projektben a hallgatók a KMS–Wien iskolában szereztek tapasztalatokat. Az iskolában 6 integrációs osztály működik (i. m. 29). A diákok számára az oktatók „Stationenplan”-t vagyis „állomástervet” készítenek, külön integrált és ép gyerekek számára. A tanítás során kevesebb szerepet kapnak a tankönyvek (melyek árából 10%-ot kell kifizetni az SNI-s tanulóknak); helyette témakörök szerint csoportosítva fénymásolható feladatlapok igen gazdag választéka áll rendelkezésre. A feladatlapokat pedig tantárgyanként az elsajátított tananyagnak megfelelő sorrendben fűzik le a tanulók. Az itt tanító oktatók az integrációról egyöntetűen pozitívan nyilatkoztak, véleményüket számos példával alátámasztva emelték ki az iskolában folyó összehangolt pedagógiai munka jelenlétét.

A hallgatók harmadik csoportja a társadalmi, szakmai integráció elérése érdekében tett lépéseket vizsgálta a szakképzés, a szakiskolai rendszer területén. Érdekes volt a tapasztalatgyűjtés ezen a téren is, hiszen a magyar szakiskolai rendszer igen sokrétű, több szakmát is tanulhatnak a tanulók. Ezeket a szakmákat pályaaorientációs felkészítés során kipróbálhatják, majd az iskolával és a szülővel együtt közösen döntenek el, melyik a legjobb szakma az adott diák számára. Míg a magyar diákok 23 éves korig maradhatnak az oktatási rendszerben, Ausztriában 15 éves korukig kell bentmaradniuk. Különbség még, hogy Ausztriában a tanulók csak egy szakmát tanulhatnak egyszerre. További szakmák tanulására lehetőségük van ugyan, de ehhez gyakorlati helyet kell keresniük maguknak, s a képzés finanszírozása alapítványok, projektek, illetve a gazdasági élet szereplőinek bevonásával készül.

A szakképzésben történt hospitálást a „*Jugend am Werk*” közhasznú szervezetnél végezték a hallgatók: itt különböző tanüzemekben, szakmai gyakorlatok alkalmával ismerkednek a fiatal, fogyatékkal élő 15–24 éves fiatalok olyan szakmákkal, melyekben elsősorban a kézügyességnek van szerepe (fafaragás, esztergálás, vasalás). A szervezetnél a munkaerő-képzés, illetve a fogyatékosok gondozása mellett a különböző adottságoknak megfelelő munkahely keresése is a munkatársak célja. Az önállóságra és a problémahelyzetek megoldására is tanítják a fiatalokat. A tapasztalatok pozitív képet mutatnak: átlagosan évi 1600 főnek tudnak segíteni a munkahelyteremtésben (Kardosné, 2011a: 30).

Összességében érdekes tapasztalat volt, hogy Bécsben még csak most kezdik felismerni egy, a magyarországi Tanulási Képességet Vizsgáló Szakértői és

Rehabilitációs Bizottsághoz hasonló intézmény fontosságát (mely szervezete a sajátos nevelési igényű gyermekek diagnosztizálását végzi, és javaslatot tesz a leginkább megfelelő gyógypedagógiai ellátási formára), míg nálunk ezen intézményeknek alapvető szerepük van a sajátos nevelési igényű gyerekekkel kapcsolatban. Bécsben a gyermek fejlesztéséről, az iskolai ellátásformáról (integrált vagy szegregált oktatás) kizárólag a szülő dönt. Döntését az intézmény köteles elfogadni, de senkit sem lehet kényszeríteni arra, hogy integrált intézményben tanuljon.

A terápiás megsegítés is csak az iskolán kívül, szülői igényre, egészségpénztári vagy önerős finanszírozással valósul meg Bécsben. A bécsi diákok számára meglepő volt például a nálunk elterjedt napközi otthonos ellátás is, hiszen Bécsben a délutáni felügyelet a legtöbb iskolában nincs biztosítva.

Színvonalas előadásban volt részük a résztvevőknek a bécsi héten a Luzernből érkező *Thomas Kirchschräger* és *Peter G. Kirchschräger* jóvoltából, akik az alapvető emberi jogokról, valamint a jogi ismeretek gyermekek számára való átadásáról beszéltek. Hangsúlyozták az emberi méltóság és az autonómia tiszteletben tartását, a diszkrimináció minden formájának elutasítását, valamint az egyéni különbségek figyelembevételét. Az iskolai képzés alapvető célja véleményük szerint az autonómia elérése (*EdTWIN projektterv*, 2010).

Győri tapasztalatok

A partnerek azon célkitűzése, hogy a projekt megvalósítása során a lehető legtöbb szakmai partnert bevonják a kooperációba, a gyógypedagógiai programunkban megvalósult. Különböző típusú, megyénk legmeghatározóbb és igen magas színvonalon működő gyógypedagógiai intézményei biztosítottak lehetőséget hospitálásra, szakmai konzultációra az oktatók és hallgatók számára.

A Radó Tibor Általános Iskola és Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény Győrben, az Éltes Mátyás Nevelési–Oktatási Központ Mosonmagyaróváron fogadja az integráltan nem oktatható sajátos nevelési igényű tanulókat. Az intézményekben folyó magas színvonalú oktatási-nevelési tevékenység célja a tanulók képességeinek lehető legteljesebb kibontakoztatása, melyet a tanórai és terápiás tevékenységek mellett a szabadidős tevékenységek során is megvalósítanak. A győri intézményben töltöttek el egy-egy napot a bécsi diákok, a mosonmagyaróvári intézménybe pedig hétvégén tett látogatást az összes, projektben részt vevő oktató és diák is. Az utóbbi intézményben zenés műsort rendeztek az iskola tanárai és diákjai, amelyen a diákok nemcsak énekeltek, hanem hangszereken is játszottak. Az ezt követő pár órában pedig kézműves foglalkozásokra került sor; nemcsak bemutatták a diákok az általuk eddig készített különböző tárgyakat, hanem az osztrák diákokkal együtt készítettek különböző díszeket.

A szakképzéssel kapcsolatban a bécsi diákok a győri Speciális Szakiskolában végezték hospitációjukat 3–4 fős csoportokban. A győri Szakiskola az országban egyedülálló módon önálló intézményként végzi tevékenységét; 13 szakma elsajátítására nyújtanak lehetőséget. A társadalmi integráció megvalósítását a

piacképes szakismeretek nyújtásán túl a kulturális és sportprogramok, sőt országos szintű rendezvényeik, tanulmányi versenyek is segítik. Ebben az intézményben is volt lehetőség a mindennapi tevékenységek mellett más, ünnepi foglalatosságokat is megtekinteni: farsangi bál volt az iskolában ebben az időpontban, és a vendégeket is szívesen látták a rendezvényre.

Az integráció helyi megvalósítását a hallgatók a győrújbaráti II. Rákóczi Ferenc ÁMK-ban vizsgálták: ez az intézmény az integrált oktatás és az intézményi innovációk összekapcsolódására mutat remek példát. Az intézmény funkcióbővítése, a különböző oktatási–nevelési–művelődési feladatok közös irányítás alá szervezése, s így a kistélepülés életében betöltött szerepe jó példa arra, hogy a településen minden gyermek szakszerű ellátásáról gondoskodni igyekeznek. Külön felfigyeltek a hallgatók a folyosókon kialakított speciális sávokra, melyek az akadálymentes közlekedésben, eligazodásban segítenek az arra rászorulóknak. A győri hét zárásaként Dr. Kósa Ádám, az Európa Parlament első siket képviselője tartott előadást magyar jelnyelven, ezt a bécsiek angol fordításban követhették.

Összesítve a győri bemutató foglalkozások alkalmával a különböző intézményekben több mint 60 gyógypedagógiai szakemberrel, valamint több száz tanulóval találkozhattak a projekt résztvevői. A különböző tanórákon, terápiás foglalkozásokon és az azokat követő megbeszéléseken lehetőség nyílt a gyógypedagógiai tevékenységek és intézményhálózat szinte teljes tárházát áttekinteni, amely nemcsak az osztrák hallgatók számára volt tanulságos, hanem az őket a foglalkozásokra kísérő győri társaiknak is kiváló lehetőség volt ismereteik gyarapítására (*EdTWIN projektterv*, 2010).

Összegzés

Az EdTWIN CentroVoc projekt keretében megvalósuló gyógypedagógiai képzési kooperáció hozzájárult ahhoz, hogy a programban részt vevő hallgatók a már megszerzett gyógypedagógiai ismereteiket alkalmazzák, más ország másféle képzésében részt vevő külföldi hallgatókéval összevessék, hasonlóságokat és különbözőségeket fedezhessenek fel. Az, hogy e nemzetközi program mindkét felsőoktatási intézményben kredittel is elismert tanulmányi tevékenységgé vált, rangot adott a szakmai együttműködésnek. A többnyire német nyelven zajló munka, a külföldi hallgatókkal kötött szakmai és személyes kapcsolatok, a német nyelvű szakirodalmi bázissal való találkozás nemcsak a nyelvvizsga megszerzését teszi könnyebbé, hanem aktív nyelvtudást eredményez. Mindkét projekthét zárásaként a csoportoknak prezentáció során kellett beszámolniuk a közös eredményeikről, megfigyeléseikről.

A kurzus végén a hallgatói elégedettség felmérése kapcsán szinte minden győri hallgató megfogalmazta, hogy jó lett volna a német-magyar gyógypedagógiai szótár készítése mellett intenzívebb nyelvi felkészítést is végezni, hiszen a hallgatók kurzusra való jelentkezését leginkább az idegen nyelven való kommunikációtól való félelem hátráltatta. Sokat dolgoztak a győriek a két hét

folyamán a folyékonyabb, magabiztosabb német nyelvű kommunikáció kialakítása érdekében: szakmailag és nyelviileg is rendkívül tartalmas időszakot jelentett a projekt nyújtotta képzési kooperáció. A projekt végén, a részvételt igazolandó, az EdTWIN projekt tanúsítványokat állított ki az egyes hallgatóknak (*EdTWIN projektterv*, 2010).

Az együttműködés eredményei:

- Kétnyelvű (német–magyar) gyógypedagógiai szakszótár készítése;
- A munkacsoportok témaköreinek (integráció, matematikatanítás, speciális szakképzés) megfelelő albumok elkészítése;
- A szerzett ismeretek és tapasztalatok, valamint az azokat megalapozó elméleti háttér gyógypedagógiai szöveggyűjteménybe rendezése;
- Tanulmány: ”MÁSOK”-kal – MÁSKENT, Fókuszban a gyógypedagógiai ellátás osztrák és magyar gyakorlata (ANDERS MIT „ANDEREN”, „Die österreichische und ungarische Praxis heilpädagogischer Versorgung im Fokus”);
- ERASMUS kapcsolatfelvétel a két intézmény között.

A projekt jövőképe:

- A tapasztalatok feldolgozása szakdolgozatok keretein belül.
- A tapasztalatok, ismeretek, külföldi szakirodalom beépítése a programban részt vevő oktatók kurzusaiba.
- A szakmai-tudományos együttműködés folytatása és továbbfejlesztése, további közös kurzusok indítása.
- A tapasztalatok és elért eredmények publikálása hazai és nemzetközi tudományos konferenciákon, folyóiratokban.

IRODALOM

EdTWIN Projekt (2008–2011): Kerekasztal-beszélgetés meghívott résztvevőkkel a projekt eredményeiről, tapasztalatairól, produktumairól és a fenntarthatóság perspektíváiról. Feljegyzés a Vivat Academia egyetemi folyóirat számára. Győr, 2011. december 16.

EdTWIN Projekt beszámolója (2008–2011): Education Twinning for European Citizenship Heading for Excellence in the CENTROPE REGION Ikerkapcsolatok az oktatásban. Centrope Régió vezető iránya. Ausztria–Magyarország Határon Átnyúló Együttműködési Program 2008–2011. Projektszám: L00048/HU, Győr. Kézirat AP1-5 2008–2011

EdTWIN Projektterv (2010): Education Twinning for European Citizenship Heading for Excellence in the CENTROPE REGION Ikerkapcsolatok az oktatásban. Centrope Régió vezető iránya. Ausztria–Magyarország Határon Átnyúló Együttműködési Program 2008–2011. Projektterv 2008, Projektszám: L00048/HU

- Kardosné Kovács Eszter (2011a): *Gyógypedagógiai ellátás Bécsben*. Nyugat-magyarországi Egyetem Apáczai Csere János Kar Gyógypedagógia Tanszék (kézirat)
- Kardosné Kovács Eszter (2011b.): A gyógypedagógiai intézményrendszer vizsgálata bécsi példákon keresztül/Analyse des heilpädagogischen Institutionssysteme durch Wiener Beispiele. In Csupor Zsolt Jánosné – Göröcsné Muzsai Viktória (szerk.): „MÁSOK”-KAL – MÁSKÉNT”-Fókuszban a gyógypedagógiai ellátás osztrák és magyar gyakorlata/ ANDERS MIT „ANDEREN”-Die österreichische und ungarische Praxis heilpädagogischer Versorgung im Fokus. Nyugat-magyarországi Egyetem Kiadó, Győr
- Vargáné Mező Lilla (2006): *Inkluzív nevelés – az integrált oktatás jogi háttere. Kézikönyv a pedagógusképző intézmények számára*. suliNova, Budapest
- www.edtwin.eu [2011.01.12]